

Meerjarenbeleidsplan 2014-2016

Vereniging Kleine Kernen Limburg

***Samen bouwen aan Limburgerschap....
van onderop, maar niet altijd vanzelf***

INHOUD

1. Inleiding	3
2. Maatschappelijke ontwikkelingen en thema's	4
Maatschappelijke en demografische ontwikkelingen	4
Zelfsturing en bewonersinitiatieven	5
Sociale cohesie; gemeenschapontwikkeling in nieuwe tijden	6
(Sociale) Duurzaamheid	8
Nieuw instrumentarium en technologie	8
3. De projectlijnen	10
Projectlijn: Burgerschap in krimpregio's	10
Projectlijn: Zorgen doe je samen	11
Projectlijn: Vervoer en mobiliteit	12
Projectlijn: Wilde Plannen	13
Projectlijn: DorpsAccommodatiePlannen en maatschappelijk vastgoed	14
Projectlijn: Duurzame dorpen en (nieuwe) financieringsvormen	15
Projectlijn: Begeleiding van bewonersinitiatieven met kennis en kunde	16
Projectlijn: Verbreding van de ondersteuningsstructuur voor bewonersorganisaties	18
Projectlijn: Vrijwillige procesbegeleiders en geografische spreiding	19
Projectlijn: Nieuwe en sociale media	20
4. Activiteiten ter versterking van de ondersteuningsstructuur voor bewonersorganisaties (inclusief reguliere activiteiten VKKL)	21
5. Communicatie en kennis delen	22
6. De meerjaren begroting 2014-2016.....	24
7. Lijst met afkortingen	29

Horst, 13 juni 2013

1. INLEIDING

Voor u ligt het meerjarenbeleidsplan 2014-2016 van de Vereniging Kleine Kernen Limburg (VKKL). De VKKL is in 2003 opgericht om de daadkracht van bewonersorganisaties in de kleine kernen van Limburg te vergroten. In 2013 viert de VKKL haar 10 jarig bestaan met bijna 100 dorpsorganisaties als lid: “ Het heeft heel wat teweeggebracht.....”

De VKKL behartigt de belangen van de kleine kernen en ondersteunt en stimuleert, daar waar het gaat over vragen aangaande de leefbaarheid in de kleine kernen. De VKKL is een aanjager van burgerinitiatieven en vervult de rol van kennismakelaar en verbinder van dorpsraden, bewonersorganisaties, initiatiefgroepen en dorpsplatforms. De VKKL vertrouwt op de kracht van burgers en gaat uit van het gedachtegoed van zelfsturing waarin gemeenschapsontwikkeling een centrale rol inneemt. In de komende beleidsperiode is er sprake van een vervolg en doorontwikkeling van de ingeslagen weg met als doel dorpen en buurten te ondersteunen bij het behouden en verbeteren van de leefbaarheid. De VKKL concentreert zich op het stimuleren en kennisuitwisseling van bewonersinitiatieven die bijdragen aan zelfsturende gemeenschappen. De behoefte daaraan leeft niet alleen in kleine kernen. Ook in regionale kernen en stedelijke gebieden zijn er bewonersinitiatiefgroepen die met soortgelijke vraagstukken aan de slag zijn als in kleine kernen. De VKKL wil ook deze bewonersgroepen gebruik laten maken van de opgedane kennis en ervaringen.

Bij het opstellen van dit meerjarenbeleidsplan heeft de VKKL de achterban geconsulteerd om nog beter te horen wat er speelt. Een niet te ontkennen ontwikkeling is die van een samenleving die voorzieningen zelf organiseert en soms ook zelf bekostigt. Deze trend sluit aan op de veranderende verhouding tussen burgers en de overheid, waarbij de overheid steeds meer een faciliterende rol krijgt. Ook de demografische ontwikkelingen (ontgroening, vergrijzing en krimp) hebben gevolgen voor de leefbaarheid op het Limburgse platteland. De VKKL heeft de afgelopen jaren deze ontwikkelingen gesignaleerd en daarop geanticipeerd. De meer zelfredzame samenleving vraagt op diverse terreinen een nadere uitwerking; de beweging van burgerparticipatie naar zelfsturende gemeenschappen. In de publicatie “Help een burgerinitiatief” (Ministerie van BZK 2010) wordt gesproken over deze veranderende rol van de overheid van voorschrijvend en verzorgend naar verbindend en faciliterend. Deze beweging heeft gevolgen voor de houding en het gedrag van bestuurders, ambtenaren, professionals en burgers.

De VKKL draagt bij aan het bevorderen van de leefbaarheid, de sociale cohesie en actief burgerschap. Zij ondersteunt de dialoog en versterkt de kracht van de gemeenschap waar dat kan. Dit doet zij met haar bestuurders en met beroepskrachten. Daarnaast is een aantal deskundige vrijwilligers actief die in de kleine kernen de processen van zelfsturing begeleiden en ondersteunen met de inzet van bewoners in wijken en dorpen.

In de volgende hoofdstukken wordt het meerjarenbeleid verder uitgewerkt conform de uitgangspunten in het door de provincie aangereikte format Meerjarenbeleidsplan 2014-2016 maatschappelijke organisatie.

2. MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELINGEN EN THEMA'S

In dit hoofdstuk worden de thema's en ontwikkelingen die de komende beleidsperiode relevant zijn voor de activiteiten van de VKKL nader beschreven.

Maatschappelijke en demografische ontwikkelingen

In Limburg is sprake van een ingrijpende verandering in de bevolkingssamenstelling (dubbele vergrijzing en ontgroening) en van een krimpende bevolkingssomvang. Dit heeft gevolgen voor de leefbaarheid; de economische ontwikkeling dreigt verstoord te worden en de sociale samenhang en de levensvatbaarheid van allerlei voorzieningen staat onder druk. Bewoners en lokale beleidsmakers onderkennen niet altijd de urgentie van de problematiek. De afgelopen jaren is in een groot aantal dorpen een dorpsvisie of dorpsontwikkelingsplan tot stand gekomen, met ondersteuning van de VKKL. Hierin schetsen bewoners hun visie op de toekomst van hun dorp en wat zij prioriteit vinden in problemen die opgelost dienen te worden. Tot voor kort stonden deze toekomstvisies bol van ambities rond groei van aantal inwoners, woningen en voorzieningen. Er werd meestal wel rekening gehouden met de vergrijzing, maar de feitelijke ontwikkeling van de ontgroening en vaak ook een absolute afname van de bevolking werd vermeden of ontkend. De VKKL helpt dorpsbewoners om zich bewust te worden van de demografische veranderingen en hierop te anticiperen in hun plannen en acties waarbij dorpsbewoners uitgenodigd worden om ook over de grenzen van het eigen dorp heen te kijken. De demografische ontwikkelingen en de beweging van de overheid die zich verder terugtrekt, maken dat de leefgemeenschappen in Limburg voor grote uitdagingen staan. Met minder geld toch zorgen voor elkaar en voorzieningen in stand houden in het belang van de leefbaarheid is mogelijk. We zien dit in de verschillende dorpen waar bewoners zelf zorg- en dorpscoöperaties oprichten die met veel minder geld goede zorg leveren en met ondernemerschap en betrokkenheid van de leefgemeenschap voorzieningen in stand houden en/of verbeteren. Mensen stellen energie, middelen en tijd beschikbaar vanuit een intrinsieke motivatie en vanuit eigen belang. Niet omdat het moet, maar omdat ze het willen, geprikkeld door de vraag of het probleem. Ze vinden een platform om aan hun inzet invulling te geven. Zo ontstaat een organisatie; van onderop, maar niet altijd vanzelf. De VKKL ondersteunt deze bewegingen van onderop, ook door verschillende initiatieven met elkaar te verbinden, kennis te delen en faciliteiten zoals de landelijke website netwerk duurzame dorpen mee te ontwikkelen.

De VKKL participeert in de pilot "Burgerschap in Krimpregio's", uitgevoerd door de Landelijke Vereniging Kleine Kernen in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Onlangs werd de eerste fase van deze pilot afgerond. Geconstateerd wordt dat de resultaten van de pilot een succes zijn. In 2013 organiseert de VKKL een themabijeenkomst waarin dorpen en kleine kernen de resultaten van de pilot samen bespreken en best-practices met elkaar delen.

Gedurende de pilotperiode werd de VKKL al benaderd door andere dorpsorganisaties met de vraag om ondersteuning met als doel om samen te kijken naar de gevolgen van de demografische ontwikkelingen en bezuinigingen, op de leefbaarheid in hun dorp(en). Vragen over de toekomstige functies van gemeenschapsvoorzieningen worden vooral gesteld aan de Vereniging Spirato (Steunpunt Gemeenschapshuizen Limburg). Spirato stimuleert de inwoners en organisaties om samen naar oplossingen te zoeken betreffende nieuwe functionaliteiten en continuïteit.

De samenleving is complex; ondersteuning en kennisdeling in het belang van een leefbare samenleving is noodzakelijk. De VKKL beschikt over veel kennis, zowel inhoudelijk als over wat er speelt en gebeurt op het Limburgse platteland en in vergelijkbare kleine kernen elders in het land.

Zelfsturing en bewonersinitiatieven

Er is sprake van een structurele maatschappelijke democratisering. Bewoners zijn mondiger en kritischer geworden en beschikken over veel informatie. Burgers wachten niet langer af, maar nemen zelf initiatieven om hun leefomgeving te verbeteren. Onder andere de rapporten “Vertrouwen in Burgers”(WRR 22-5-2012), “Loslaten in vertrouwen” (ROB, november 2012), “Bestuur in samenhang” (Min. BZK maart 2013) en “Burgerkracht, de toekomst van het sociaal werk in NL” (RMO april 2011) onderschrijven deze ontwikkelingen. De VKKL beleeft deze ontwikkelingen in de praktijk van alle dag en voelt de onderstromen in de maatschappij. Onderstromen die de beleidsmakers de komende jaren voor flinke uitdagingen zullen stellen. Alles wijst er immers op dat het speelveld van burgerbetrokkenheid voortdurend in beweging is en dat die beweging versnelt. De VKKL ondersteunt bewonersorganisaties en initiatiefgroepen, die praktijkvoorbeelden zijn van deze bewegingen, vanuit hun perspectief.

Ook door de decentralisaties ontstaat een omslag in het sociale domein. Wetgeving sluit aan op de maatschappelijke ontwikkeling van burgers die de verantwoordelijkheid nemen op domeinen (wonen, zorg en welzijn) waar overheid en maatschappelijke instellingen de laatste decennia de regie genomen hebben. Het besef is doorgedrongen dat leefbare dorpen en wijken niet op het gemeentehuis of door een zorg- of welzijnsstichting gemaakt worden. De mensen zelf maken met hun verenigingen en andere sociale verbanden, een leefbare gemeenschap. In zelfsturende gemeenschappen telt elk lid mee. Iedereen krijgt de kans om binnen de gegeven omstandigheden en mogelijkheden waarde toe te voegen. Bewoners voelen zich zelf verantwoordelijk voor de ontwikkeling en uitvoering van voorzieningen in hun dorp en/of leefomgeving waardoor de kwaliteit van leven en samenleven vooruit gaat. De VKKL ondersteunt en stimuleert bewonersorganisaties die met vragen uit hun leefomgeving aan de slag gaan. Zij maakt verbinding mogelijk van de bewonersorganisaties en initiatiefgroepen van de verschillende dorpen en kernen rondom dezelfde vragen. De VKKL treedt op als kennismakelaar en verbinder en heeft kennis van voorbeelden zowel binnen als buiten Limburg.

Zelfsturing betekent dorpsgenoten stimuleren om zelf vraagstukken op te pakken en niet meteen klaar staan met oplossingen. In deze ontwikkeling houden we rekening met de veranderde rol van de overheid. Het is gewenst dat het openbaar bestuur een open oog heeft voor burgerinitiatieven en die ondersteunt, faciliteert en ruimte geeft, soms door het toepassen van minder regels. Een overheid die niet meer denkt voor de burger, maar uitgaat van de burger. Dit vraagt naast een aantal transities ook om een transformatie in het denken over leefbaarheidsvraagstukken. In Limburg zijn hier vele voorbeelden van; bewonersgroepen die starten met voorzieningen op het terrein van zorg en buurtbeheer. Actief burgerschap vraagt om nieuwe verhoudingen binnen het dorp. Dorpsbewoners organiseren zich ook in andere verbanden dan in verenigingen en dorpsraden om hun steentje bij te dragen aan de leefbaarheid. In dat kader ondersteunt de VKKL de beweging van dorpsraad naar dorpsoverleg.

Dorpsraad/Wijkraad ➔ **Dorpsoverleg/Wijkoverleg**

- belangenbehartiging	- informeren
- signaleren	- faciliteren buurtgesprek
- spreekbuis	- stimuleren
- ontwikkeling plannen	- activeren

De rol van de dorpsraad is nog altijd sterk gekoppeld aan het overbruggen van de afstand tussen gemeente en dorpsgemeenschap of tussen maatschappelijke instellingen en dorpsgemeenschap (zie ook “Bestuur in samenhang” april 2013 ministerie van BZK). De taken van belangenbehartiging en spreekbuis namens het dorp zullen minder belangrijk worden, omdat we een veranderende trend zien waarin dorpsraden los van de gemeentelijke overheid functioneren.

Het accent van de toekomstige dorpsraad verschuift steeds meer naar de verbindingen in het dorp. Mensen willen niet alleen maar aangeven wat hun wensen en ideeën zijn, maar zelf ook invulling geven aan hun wens en droom voor de gemeenschap. Dat zie je onder andere in kleine initiatieven van dorpsommetjes en speeltuinen, maar ook in grotere projecten zoals dorpscoöperaties voor zorgvoorzieningen, bouwen in eigen beheer en multifunctionele gemeenschapshuizen. Dorpsraden kunnen voor deze nieuwe verbindingen of collectiviteiten een belangrijke rol vervullen door het creëren van een goed klimaat of broedplaatsen in het dorp. Het gaat dan om het mogelijk maken van buurtgesprekken, ontmoetingen en het elkaar activeren. Een dorpsraad kan initiatiefgroepen faciliteren met kennis over netwerken en financiering van ontwikkelingskosten.

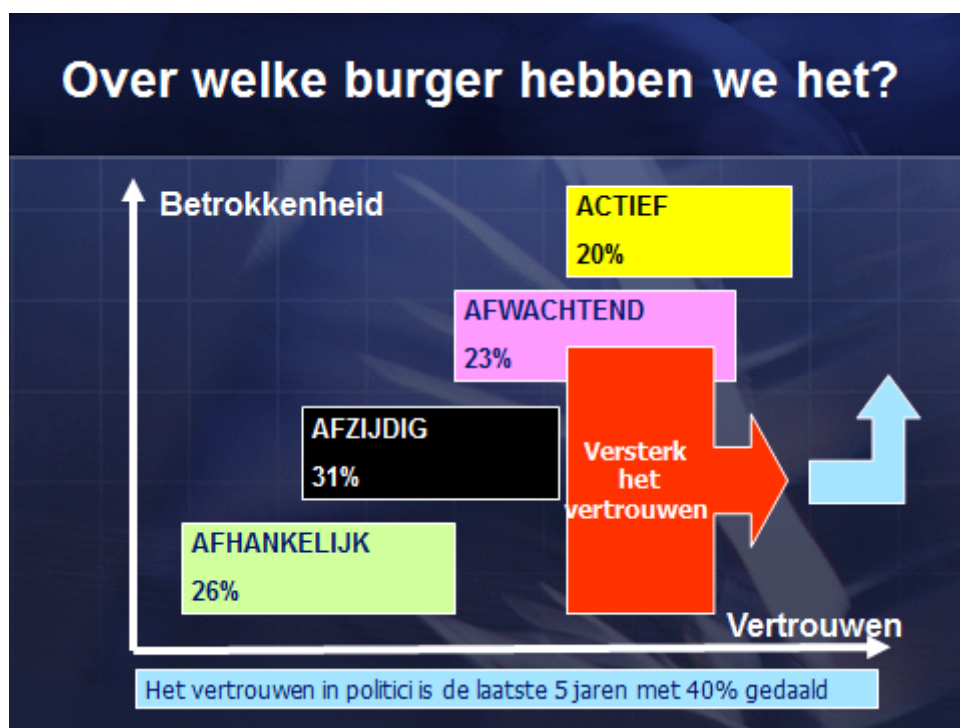
Sinds 2009 is de VKKL een van de deelnemers in de Proeftuin Zelfsturing en Leefbaarheid in Limburg ([www. Proeftuinzelfsturing.nl](http://www.Proeftuinzelfsturing.nl)). De inzet van de VKKL focust zich op het inbrengen van ervaringen uit de kernen en dorpen en het overbrengen en implementeren van de kennis en ervaringen uit de proeftuin richting bewonersorganisaties, gemeenten en (welzijns)professionals. De proeftuin is een broedplaats van zelfsturing en met name in Noord-Limburg worden hiermee goede ervaringen opgedaan.

Het ondersteunen en begeleiden van dorpsraden, bewonersorganisaties, wijk- en buurtleden, burgerinitiatiefgroepen en bewonersplatforms, vanuit de visie van de VKKL op mens en samenleving, vraagt van beroepskrachten en professionals specifieke competenties; de vaardigheid en de attitude om het niet meer zelf te doen, maar erop te vertrouwen dat de burgers het gaan doen, mits je op een affectieve wijze ondersteunt, motiveert en stimuleert. Het is immers niet de bedoeling dat opbouwwerkers werken voor bewoners, maar dat zij de bewoners in staat stellen zelf te werken aan leefbaarheid en de verbetering van hun leefomgeving. Verbonden aan de VKKL werken inmiddels opbouwwerkers die beschikken over deze specifieke competenties. In samenwerking met participanten van de Proeftuin Zelfsturing worden deze overgebracht aan beroepskrachten en andere betrokkenen door het ontwikkelen en aanbieden van workshops en trainingen en door coaching. Dit is een nieuwe activiteit van de VKKL die samen met andere partijen zoals de Vereniging Nederlandse Gemeenten en de Landelijke Vereniging Kleine Kernen, opgepakt kan worden.

Sociale cohesie; gemeenschapsontwikkeling in nieuwe tijden

“Limburg, haal het beste uit jezelf!” is de titel van het coalitieakkoord 2012-2015 waarbij een extra accent wordt gelegd op een stevige sociale cohesie op alle niveaus. Sociale cohesie is een breed begrip en gaat over verbondenheid en solidariteit tussen mensen en binnen gemeenschappen. Na een periode waarin de individualisering centraal stond, ontstaat nu weer belangstelling voor gemeenschapsontwikkeling. De leefbaarheidsinitiatieven die mensen ondernemen in wijken en dorpen geven aan dat de samenleving bezig is met een zoektocht naar nieuwe gemeenschappen. Daarbij worden de inzichten en ervaringen van het ik-tijdperk meegenomen. Gemeenschapszin is een wat ouderwets woord dat verwijst naar de naoorlogse collectieve verbanden. Gemeenschapsontwikkeling is actueler dan ooit. Het gaat daarbij om betrokkenheid tussen mensen en met de samenleving waarin je leeft en de wil je daarvoor in te zetten om deze leefbaar te maken. De WRR onderscheidt in “Vertrouwen in de buurt” (2005) 4 burgerschapstijlen: Verantwoordelijken, Volgzaam, Pragmatici en Critici. Verantwoordelijken zijn politiek geïnteresseerd. Zij vormen de groep die zowel willen als ook voldoende zijn toegerust om actief mee te doen. Volgzaam zijn eveneens positief over hoe de politiek functioneert maar hebben daarentegen weinig politiek zelfvertrouwen. Tegelijk zijn ze wel actief in hun dorp, wijk of buurt. Voor hen is het belangrijk dat de afstand overzichtelijk blijft. Pragmatici voelen weinig affiniteit met de traditionele politiek. Wanneer de nood aan de man is, weten zij wel hun weg naar de politiek te vinden. Anders gezegd: zij kunnen wel, maar willen alleen als het hen uitkomt. Critici zijn nog meer dan pragmatici kritisch over het functioneren van het bestuur. Ze voelen zichzelf in een verhouding tot beleidsmakers staan van wij tegen zij. De kritische groep wil, noch denkt te kunnen meedoen.

De WRR laat zien dat toerusting alleen niet voldoende is, zelfvertrouwen speelt een minstens zo belangrijke rol. De inzet van de VKKL is er op gericht dat iedereen mee kan doen. Werken aan zelfsturende gemeenschappen is niet alleen gericht op de groep verantwoordelijken, maar ook op de andere groepen, door het vertrouwen in eigen kunnen en in elkaar te versterken. (Zie figuur 1: schema van Piet Geurts). Zo worden ook de (nog) niet actieve burgers betrokken bij de leefbaarheid van hun leefomgeving en ontstaat een vorm van modern noaberschap waarbij de gemeenschap voor elkaar op komt. De VKKL richt zich op zelfsturende gemeenschappen door het versterken en steeds vernieuwen en agenderen van de sociale samenhang en gemeenschapszin, waarbij rekening wordt gehouden met de verschillen tussen mensen. Door het versterken van het vertrouwen worden de (nog) niet actieve burgers betrokken bij de leefbaarheid van hun leefomgeving.

Figuur 1, schema van Piet Geurts op basis van burgerschapstijlen WRR

Bewoners en bewonersorganisaties nemen verantwoordelijkheid voor de leefbaarheid in hun eigen gemeenschap. In dit verband verwijzen we hier ook naar de kadernotitie arbeidsmigratie van de Provincie. Een van de maatschappelijke doelen is immers betere integratie en taalbeheersing van arbeidsmigranten in Limburg. In zelfsturende gemeenschappen wordt ook aan deze groep van bewoners, als onderdeel van de gemeenschap, ruimte gegeven om verantwoordelijkheid te nemen voor de leefbaarheid.

De VKKL biedt daarbij ondersteuning, kennis en faciliteiten om hier invulling aan te geven.

Belangrijk is dat partijen hierin samenwerken om invulling te geven aan gemeenschapsontwikkeling. We leven in een netwerksamenleving waarin nieuwe verhoudingen ontstaan tussen burgers, bedrijven, gemeenschap en overheid, ook onder invloed van verdergaande digitalisering en sociale media. De VKKL zoekt naar samenwerkingsverbanden. Recent heeft de VKKL geparticipeerd in Kracht in Limburg café waarbij 22 maatschappelijke organisaties zich verenigd hebben rondom de vraag: Hoe bouw ik een relatie op met het bedrijfsleven en hoe maak je contact met elkaar? De resultaten van deze ontmoetingen zijn gepubliceerd. De VKKL neemt initiatieven om partijen bij elkaar te brengen en samen met anderen te ondersteunen. Indien nodig vervult de VKKL de rol van makelaar, zoals bij het LimburgLab 2012. Als netwerkpartner leveren we een bijdrage aan de

leefbaarheid in de kleine kernen, waarbij sociale cohesie het uitgangspunt is; van Doe-het-zelf naar Doe-het-samen samenleving. De VKKL is aangesloten bij Kracht in NL die de maatschappelijke veerkracht op de kaart zet en het versnellen van de ontwikkeling van de Doe-het- Samen samenleving ondersteunt.

Van sociale cohesie spreken we als een gemeenschap van mensen actief de structuren en de voorwaarden voor een goed(e) leef-, woon- en werkomgeving zo vorm weet te geven dat zo veel mogelijk mensen tot hun recht komen.

(Sociale) Duurzaamheid

Duurzaamheid zit in de genen van dorpen en kleine kernen. De laatste jaren is er een groeiende aandacht voor het onderwerp duurzaamheid. Dorpen organiseren zich om gezamenlijk energie in te kopen of zonnepanelen te installeren. In het belang van de duurzame exploitatie van gemeenschapsaccommodaties, dé ontmoetingsplaats in een kleine kern, worden initiatieven ontplooid om te werken aan energiebesparing, duurzaam (ver)bouwen en hergebruik. De Vereniging Spirato vervult hierbij een belangrijke rol.

Er ontstaan duurzaamheidswerkgroepen die aan de slag gaan met gezamenlijke (biologische) groentetuinen en de exploitatie van een dorpsbus. Dorpen verzamelen zich rond het thema duurzame dorpen en duurzaamheidsdoelstellingen sluiten dan naadloos aan bij gemeenschapsvorming. VKKL werkt sinds maart 2013 samen met de Milieufederatie Limburg en de KNHM in het kader van duurzaamheid.

Duurzaamheid is een breed begrip. Het gaat niet alleen om duurzaamheid in het belang van energiebesparing en/of milieu. Het gaat ook om sociale duurzaamheid, d.w.z. om de balans tussen en de houdbaarheid van sociale verbanden en de instrumenten die daarvoor nodig zijn.

De komende jaren behoeft de borging (duurzaamheid) van de verschillende initiatieven zoals dorpscoöperaties, zorgcoöperaties, dagvoorzieningen en (her)gebruik van maatschappelijk vastgoed aandacht van de VKKL. De VKKL wil daarin een vraagbaak zijn en dorpen rondom thema's en vragen met elkaar verbinden.

Nieuw instrumentarium en technologie

Door de technologische ontwikkelingen is er in velerlei opzicht verandering gekomen in maatschappelijke opgaven, taken en in mogelijkheden om taken uit te voeren. Informatie en kennis zijn voor iedereen digitaal beschikbaar, elektronische communicatie vindt plaats via sociale media en afstanden zijn kleiner geworden. De wereld is daarentegen oneindig groot geworden en de veranderingen gaan razendsnel. De overheid worstelt met de vraag hoe haar rol en positie zich verhoudt tot deze veranderende samenleving; een hiërarchisch georganiseerd openbaar bestuur enerzijds en anderzijds een samenleving die zich als een verstrengeling van netwerken openbaart. Hiërarchisch sturen door bijvoorbeeld opleggen of verbieden heeft wel effect, maar niet het effect dat wordt bedoeld. We zien een omslag van een hiërarchische naar een netwerksamenleving die vraagt om andere vormen van sturing. Tijdens zijn presentatie "Sturen in de netwerksamenleving" op het congres "Bouwen op Burgerkracht" op 27 maart jl. ging dr. Martijn van der Steen hierop in. Hij gebruikte de metafoer van de Boom en het Rizoom waarbij hij onze samenleving vergelijkt met een 'rizoom'¹. Een rizoom is in letterlijke zin een veelal horizontaal vertakte wortelstructuur, die niet te herleiden is tot een hoofdtak of tot een plant aan de oppervlakte, maar bestaat uit ondergronds voortwoekerende worteltakken waartussen steeds nieuwe verbindingen kunnen ontstaan. Op virtueel niveau is het internet de meest pregnante uitdrukking van een rizoom omdat het niet bestaat uit de

¹ Essay: De Boom en het Rizoom, Overheidssturing in een Netwerksamenleving, februari 2010.

gratie van een enkelvormige structuur of hiërarchie (zoals de boom), maar juist bij de gratie van 'links' ofwel knopen in een oneindig netwerk van onderlinge verbanden. Nieuwe en sociale media bieden een instrument met onbegrensde mogelijkheden om het mobiliserende en organiserende vermogen van burgers en maatschappelijke organisaties in de netwerksamenleving verder te vergroten, aldus de ROB. De informatie technologie werkt ook door in de verbindingen op kleine schaal in de buurt en het dorp. De betekenis van technologie als middel in het proces van gemeenschapsontwikkeling zal nog verder toenemen.

Jongeren gaan anders om met het nieuwe instrumentarium en de technologie dan ouderen, denk aan het interactieve gebruik van sociale media. Soms is het lastig om in een kleine kern of dorp de verbinding te (blijven) maken tussen jong en oud(er). Met de pilot Wilde Plannen wordt nu ervaring opgedaan om deze verbinding tot stand te brengen en/of te verbeteren, ook belangrijk in relatie tot de ontgroening.

Dorpsraden zijn actief op het terrein van dorpswebsites en het gebruik van sociale media. Deze activiteiten zijn nu nog gericht op het toegankelijk maken van informatie voor dorpsgenoten en anderen. De mogelijkheden voor interactief gebruik van internet en sociale media nemen een hoge vlucht. Deze technologische ontwikkelingen bieden kansen voor het proces van zelfsturende gemeenschappen en de transitie van dorpsraden naar dorpsoverleggen. De VKKL ondersteunt dat de expertise op dit terrein voor dorpsgemeenschappen verder wordt doorontwikkeld en meer beschikbaar komt, waarbij dorpsgemeenschappen kunnen leren van elkaars ervaringen hierin.

Ontwikkelingen in de technologie betekenen ook dat ouderen langer in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen met hulp van domotica en zorg en welzijn via de iPad. Communicatie en informatie vindt plaats via digitale wegen. Naast websites zien we steeds meer app's met bepaalde functionaliteiten en mobiele toepassingen die gebruikt worden om beter en effectiever te communiceren en te informeren. Steeds meer steden en dorpen krijgen de beschikking over snel internet. Grote delen van het Limburgse platteland blijven echter verstoken van snel internet. Dat heeft niet alleen gevolgen voor de economie, maar zal ook negatief uitpakken op sociale ontwikkelingen in deze gebieden. Er ontstaan initiatieven van ondernemers en bewoners die gericht zijn op lokale oplossingen voor snel internet. De VKKL verspreidt die ervaringen en kennis.

Voor de VKKL is het een uitdaging om de ontwikkelingen te volgen en daarin mee te bewegen en steeds te onderzoeken wat deze ontwikkelingen betekenen voor de leefbaarheid in de kleine kernen en hoe de technologie ingezet kan worden om beter, sneller en effectiever te informeren en te communiceren met bewonersorganisaties en initiatiefgroepen, ook om te verbinden.

3. DE PROJECTLIJNEN

In dit hoofdstuk wordt in de verschillende projectlijnen beschreven en aangegeven welke activiteiten worden uitgevoerd. De hierboven genoemde thema's en ontwikkelingen zijn de basis van deze projectlijnen. Per projectlijn worden achtergrond, doelen en soorten activiteiten die worden ontplooid, aangegeven. Tevens wordt ingegaan op de wijze waarop de opgedane kennis en ervaringen wordt verspreid en op de samenwerkingen die de VKKL aangaat om de activiteiten uit te kunnen voeren en de doelen te realiseren. In het jaarlijks op te stellen activiteitenplan van de VKKL worden deze projectlijnen vervolgens SMART uitgewerkt in concrete projecten en activiteiten, per jaar tot en met 2016.

Projectlijn: Burgerschap in krimpregio's

Limburg staat bekend als een van de drie landelijke krimpregio's. De gevolgen van de veranderende bevolkingssamenstelling en de krimp zijn op dit moment het duidelijkst zichtbaar in Zuid-Limburg. Ook de regio's Midden- en Noord-Limburg hebben al te maken met ontgroening en vergrijzing. Het gesprek hierover wordt vooral gevoerd op bestuurlijk niveau. Dorpsbewoners beseffen onvoldoende wat de consequenties zijn voor hun dorp, maar ondervinden wel al de eerste gevolgen van de krimp en merken de effecten op de leefbaarheid. Voor de VKKL is de demografische verandering een gegeven en het begrip burgerschap het uitgangspunt van haar werkzaamheden. VKKL stimuleert dat dorpsoverleggen, gemeenten en maatschappelijke instellingen het gesprek aangaan met bewoners om zo samen de toekomst van het dorp of een cluster van dorpen in beeld te brengen. Belangrijkste vertrekpunt daarbij is dat dorpen de mogelijkheid krijgen hun eigen agenda vorm en inhoud te geven; oplossingen voor de door hun zelf benoemde problemen komen daarbij van onderop. In 2012-2013 heeft de VKKL met de begeleiding van een vijftal pilots een duidelijk beeld gekregen van succesvolle werkwijzen om vergelijkbare processen in andere dorpen te starten. Het vooraf opgestelde stappenplan dat dorpen kunnen hanteren heeft hierdoor de nodige verfijning gekregen. Ook is er een team van vrijwillige en gemotiveerde procesbegeleiders ontstaan, waarmee de VKKL in de komende jaren ook andere dorpen kan ondersteunen als het gaat om krimp en de gevolgen van vergrijzing en ontgroening. Steeds meer dorpen komen met vragen over ontgroening, vergrijzing en krimp. Er wordt dan gestart met één dorp, waarbij bewoners vaak al snel de verbinding maken met buurdorpen. De VKKL gaat door met de aanpak die in gang is gezet. De werkwijze van BiK (Burgerschap in Krimpregio's) wordt gebruikt bij het voortdurend actualiseren van de handleiding voor dorpsontwikkelingsplannen. Ervaringen uit de praktijk worden ingebracht waarmee de handleiding geen methodiekbeschrijving wordt maar een naslagwerk vol tips en trucs.

Soorten activiteiten zijn:

- Ontwikkelen en beschikbaar stellen van kennis over de demografische ontwikkeling op dorpsniveau, o.a. door bewerking van de bevolkingsprognoses op de website www.vanmeernaarbeter.nl.
- De dialoog in het dorp over het begeleiden van de demografische ontwikkeling ondersteunen.
- Actualiseren Handleiding voor dorpsontwikkelingsplannen.
- Uitgave boekje Burgerschap in krimpregio's (samen met LVKK).
- Vrijwillige procesbegeleiders werven, trainen, begeleiden en coachen.
- Ondersteunen van dorpsorganisaties bij het opstellen of actualiseren van hun dorpsontwikkelplan(DOP).
- Proces van bewustwording versnellen over de gevolgen van krimp, vergrijzing en ontgroening op de leefbaarheid in de kleine kernen bij dorpsbewoners, gemeenten en maatschappelijke organisaties.

Communicatie en informatie:

- Beschikbaar stellen van handleiding voor dorpsontwikkelingsplannen.
- Themabijeenkomsten waarin Zuid-Limburg de rest van de provincie informeert over de gevolgen van de krimp en de oplossingen die zijn bedacht en ontmoetingen rondom dit thema ontstaan.
- Publicaties in de Kleine Kernen Krant en op de website.
- Provinciale media betrekken bij dit onderwerp.
- DorpennetwerkLimburg.

Samenwerking:

- Huis van de Sport heeft het initiatief genomen voor de ontwikkeling van Dokter Krimp. Met deze applicatie kan razendsnel informatie worden verkregen over de te verwachten bevolkingsontwikkeling in een bepaald gebied.
- In afstemming met de Landelijke Vereniging Kleine Kernen (LVKK) wordt kennis en informatie gedeeld met andere Verenigingen van Kleine Kernen die met demografische transitie te maken hebben.
- Gemeenten.
- Maatschappelijke instellingen en onderwijs.

Projectlijn: Zorgen doe je samen

Een rode draad in de Limburgse wijk- en dorpsontwikkelingsplannen is de wens om zo lang mogelijk te participeren in de vertrouwde leefomgeving. De demografische ontwikkelingen hebben een grote impact op het gemeenschapsleven in de kleine kernen. Tegen deze achtergrond en als reactie op grootschalige zorginstellingen zoeken bewoners in dorpen naar herkenbaarheid en aanspreekbaarheid dichtbij huis waarbij wordt uitgegaan van de eigen mogelijkheden van de informele zorg en gemeenschapsactiviteiten. Hierbij wordt aansluiting en samenwerking gezocht met de professionele zorg. Nieuwe oplossingen worden bedacht en gerealiseerd ter versterking van de bereikbaarheid van de voorzieningen dichtbij de mensen die het nodig hebben. De dorps/zorg coöperatie heeft haar intrede gedaan! Afhankelijk van de lokale omstandigheden spelen zij in op de behoefte van dorpsgenoten aan dagvoorzieningen, verzorging, vervoer, klussen in huis, informatie en advies. In Limburg nemen bewoners het initiatief voor een eigen dorpsdagvoorziening tot en met een zorghuis; bewoners nemen het heft in eigen hand met activiteiten en voorzieningen die de afgelopen decennia het exclusieve domein van overheid en maatschappelijke instellingen zijn geworden. De VKKL ondersteunt initiatiefgroepen en brengt de in ontwikkeling zijnde initiatieven door zelfsturende gemeenschappen, op het gebied van zorg en welzijn in een netwerk bij elkaar. Binnen dit netwerk kunnen kennis en ervaringen worden gedeeld en uitgewisseld. De ervaring leert dat dit het ontstaan van nieuwe initiatieven stimuleert.

Soorten activiteiten zijn:

- Methodiek ontwikkelen voor het opzetten van een dagvoorziening of coöperatie.
- Opzetten en delen van netwerken van zorginitiatieven.
- Themabijeenkomsten en ontmoetingen organiseren.
- (Vrijwillige) procesbegeleiders werven, trainen begeleiden en coachen.
- Kennis en ervaring van Platform zorg coöperaties verder ontsluiten.
- Participeren in provinciale werkgroepen rondom gezondheid en zorg.
- Gezamenlijk agendabeheer van activiteiten in dit kader.
- Bestuurlijk overleg en afstemming in genoemd Platform.
- Ontwikkelen van digitaal en interactief vraag en antwoordsysteem.

Communicatie en informatie:

- Themabijeenkomsten met presentaties van best-practices, leren van elkaar, ontmoeten, inspireren.
- Digitaal en interactief vraag en antwoordsysteem.
- Documentatie van goede voorbeelden.
- Publicaties in Kleine Kernen Krant, nieuwsbrieven en op de website.
- DorpennetwerkLimburg; jaarlijkse bijeenkomst op initiatief van de VKKL, van beroepskrachten (welzijnsmedewerkers en ambtenaren) die betrokken zijn bij gemeenschapsvorming en plattelandsontwikkeling.

Samenwerking:

- In 2012 is samen met de Vereniging Kleine Kernen Brabant en SRE (stadsregio Eindhoven) een projectplan opgesteld betreffende de doorontwikkeling van bestaande dorpsinitiatieven en het stimuleren en ondersteunen van nieuwe initiatieven.
- VKKL zoekt de samenwerking met andere provinciale organisaties in dit kader zoals Huis voor de Zorg, ZijActief, KBO, Proeftuin Zelfsturing, zorgaanbieders en zorgverzekeraars.

Projectlijn: Vervoer en mobiliteit

In 2016 wordt voor een lange periode het openbaar vervoer in Limburg aanbesteed.

Als voorbereiding hierop is de VKKL door de Provincie uitgenodigd om mee te denken over het (openbaar) vervoer in de kleine kernen en te participeren in de ambtelijke werkgroep die het aanbestedingstraject begeleidt. De VKKL kan slimme oplossingen inbrengen voor openbaar vervoer op maat in de kleine kernen. Ook burgerinitiatieven kunnen hierin een rol gaan vervullen. Een eerste inventarisatie bij de leden van de VKKL heeft eind 2012 plaatsgevonden.

Eind vorige eeuw stond verbetering van het openbaar vervoer bovenaan op de wensenlijstjes van dorpsraden. Inmiddels is dat niet meer zo bijvoorbeeld omdat het dorp is aangesloten op het openbaar vervoer netwerk en/of omdat de automobiliteit is toegenomen. Door de demografische ontwikkeling zoals ontgroening (= verminderde spreiding van scholen) en vergrijzing (= toenemende behoefte aan zorgvoorzieningen) en de vermaatschappelijking in de zorg nemen de behoeften aan vervoer op maat weer toe. Openbaar vervoer is een pijler onder het WMO-beleid van gemeenten dat gericht is op maatschappelijke deelname van burgers ook in kwetsbare situaties.

Het openbaar vervoer is nu vooral het domein van overheid en aanbieders met de burger als consument van vervoersdiensten. Aan deze marktwerking wordt gemorreld doordat op kleine schaal burgers het heft in eigen hand nemen en zelf vervoersdiensten gaan opzetten. Dan gaat het bijv. om de aanschaf van een personenbusje waarmee vrijwilligers dorpsgenoten vervoeren, een boodschappenbusje of het zelf regelen van het vervoer van deelnemers naar een dorpsdagvoorziening. Met name in deze onderkant van de OV-markt zijn door initiatiefgroepen in samenwerking met gemeenten en provincie Limburg nog vele stappen te zetten. De VKKL kan hierin een rol spelen door de uitwisseling van kennis en ervaringen en door te ijveren voor faciliteiten voor kleinschalige vervoersinitiatieven bij gemeenten, Provincie Limburg en maatschappelijke organisaties (woningstichtingen en zorginstellingen).

Soorten activiteiten zijn:

- Inventariseren en opsporen van ideeën openbaar vervoer op maat in de kleine kernen.
- Participatie in de ambtelijke provinciale werkgroep.
- Afstemmen met de leden van de VKKL over de voortgang van het aanbestedingstraject.
- Dorpen waar initiatieven ontstaan ondersteunen en verbinden met elkaar.

Communicatie en informatie:

- Publicaties in de Kleine Kernen Krant.

- Nieuwsbrieven.
- In gesprek met dorpsorganisaties tijdens dorpendag of regionale bijeenkomsten.
- DorpennetwerkLimburg.

Samenwerking:

- Werkgroep Vervoer van de Provincie.
- Vervoersinitiatiefgroepen.
- Vervoersorganisaties.
- ReizigersOverlegLimburg (ROL).
- Gemeenten.

Projectlijn: Wilde Plannen

Het is belangrijk dat jongeren zich betrokken weten bij de leefbaarheid en toekomst van het dorp en daar mede verantwoordelijkheid voor nemen. Veel dorpsraden en dorpsoverleggen weten de jongeren nauwelijks te bereiken. De werkwijze van dorpsraden sluit doorgaans niet of nauwelijks aan op de cultuur en leefwereld van jongeren. De VKKL steekt met het project Wilde Plannen hierop in en ondersteunt bewonersorganisaties in het versterken van betrokkenheid en binding van jongeren met het dorp. De behoeften, ideeën en initiatieven van jongeren zijn het uitgangspunt.

Om de jongeren te binden aan de leefomgeving waar ze opgroeien is het van belang om te investeren in het versterken van het contact tussen de jongeren en de rest van de leefgemeenschap. Nog te vaak wordt er nu met eenzijdige maatregelen ingegrepen in overlastsituaties. Met Wilde Plannen wordt de zelforganisatie van jongeren gestimuleerd wat bijdraagt aan ondernemerschap en bedrijvigheid door jongeren. Tevens wijzen de eerste ervaringen er op dat de beeldvorming wederzijds van jongeren en dorpsraad verandert door het project. De deelnemende jongeren ervaren dat er serieus naar hun geluisterd wordt en dat initiatieven gehonoreerd worden. De dorpsraden ervaren dat jongeren wel degelijk betrokken zijn bij het dorp en daarover ideeën hebben.

Een aantal pilots is inmiddels gestart en hebben hun vervolg.

Soorten activiteiten zijn:

- Ontwikkelen van Wilde Plannen Toolkit waarin bevindingen uit de pilot gepresenteerd worden in de vorm van concrete methodieken, werkvormen en tips en tricks.
- Toepassen van de Toolkit in de dorpen die op zoek zijn naar verbeteringen in het contact met hun jongeren.
- Ontmoetingen rondom dit thema.
- Vrijwilligers werven, trainen, begeleiden en coachen die ingezet kunnen worden als procesbegeleider in dit kader.

Communicatie:

- Naar de jongeren toe via sociale media m.n. facebook en twitter.
- Artikelen in de Kleine Kernen Krant.
- Nieuwsbrieven.
- Website.
- Dorpennetwerk Limburg.

Samenwerking:

- Plattelandsjongeren.nl “Jong & Oud, Shout it out!”.
- Rond het thema Jeugd en Leefbaarheid wordt samengewerkt met KPJ Limburg en Jeugdwerk Limburg”.

Projectlijn: DorpsAccommodatiePlannen en maatschappelijk vastgoed

In 2012 is de Vereniging Spirato opgericht als antwoord op de behoefte aan een Provinciaal steunpunt gemeenschapsaccommodaties. Het steunpunt ondersteunt op een pro-actieve en effectieve wijze de gemeenschapsaccommodaties. Spirato participeert in het landelijke overleg van provinciale steunpunten gemeenschapsaccommodaties (platform Dorphuizen.nl) en levert een bijdrage aan het actueel houden van “de Vraagbaak”; een digitale voorziening waarop antwoord wordt gegeven op veel vragen waarmee besturen van gemeenschapsaccommodaties te maken krijgen. Een gemeenschapsaccommodatie is een belangrijke voorwaarde in een vitale gemeenschap. Het is dan ook vanzelfsprekend dat de VKKL en Spirato nauw met elkaar samenwerken; een aantal bestuursleden heeft zitting in beide besturen en beroepskrachten verrichten werkzaamheden voor beide verenigingen zodat de samenhang steeds is gewaarborgd. De VKKL ontvangt op dit moment een projectsubsidie en zal de komende beleidsperiode een plan uitwerken voor de structurele inbedding van Spirato als steunpunt voor gemeenschapsaccommodaties in de Provincie. De afgelopen periode is er veel publiciteit geweest over de moeilijke omstandigheden waarin een groot aantal gemeenschapsaccommodaties zich bevindt; zij moeten sluiten of het water staat hen tot aan de lippen. De problemen die zich voordoen worden enerzijds veroorzaakt door een overheid die zich terugtrekt, maar anderzijds ook door een aantal maatschappelijke ontwikkelingen zoals ontgroening en vergrijzing.

Door ontwikkelingen zoals de demografische transitie, ontkerkelijking, veranderende leefstijlen etc. ontstaat er in Limburg veel leegstand van maatschappelijk vastgoed zoals kerken, scholen en verenigingsgebouwen. De VKKL zet samen met Spirato in op de ontwikkeling van een brede visie in de vorm van een dorpsaccommodatieplan waarbij wordt uitgegaan van de huidige en toekomstige accommodatie wensen in de gemeenschap en het bestaande aanbod van accommodaties zoals dorpshuizen, school, sportkantine, dorpscafé en de kerk.

Uitgangspunten daarbij zijn:

- Het zijn de bewoners van een dorp of kern die ruimte moeten krijgen om samen creatieve oplossingen te bedenken en kansen te creëren.
- Door de vermaatschappelijking en de invoering van de WMO en de transitie van de AWBZ naar de WMO, dienen zich nieuwe groepen gebruikers aan. De afgelopen jaren worden gemeenschapshuizen steeds meer benaderd door of nemen zelf het initiatief voor nieuwe dorpsinitiatieven zoals eetpunten, dagvoorzieningen, klussendiensten, dorpswinkels en vervoersprojecten.
- Door de verschillende ontwikkelingen (demografische, krimp) moeten we ook erkennen dat niet alle voorzieningen zoals ze er nu zijn, in stand gehouden kunnen worden.
- In elk dorp of kleine kern heeft een gemeenschapshuis een centrale ontmoetingsfunctie die belangrijk is voor de leefbaarheid.

Soorten activiteiten zijn:

- Samen met Spirato een werkwijze beschrijven om te komen tot een Dorps Accommodatie Plan.
- Pilots opzetten voor het toetsen van de werkwijze.
- Opzetten project leegstand kerken.
- Samen met Spirato intermediair zijn tussen besturen van gemeenschapsaccommodaties en gemeentelijke organisaties.

Communicatie en informatie:

- Persberichten voor aandacht in de media m.n. ook de lokale televisie.
- Publicaties in Kleine Kernen Krant.
- Podium bieden aan Spirato tijdens (regionale) themabijeenkomsten VKKL.
- DorpennetwerkLimburg.

Samenwerking:

- Met de provincie om de ontwikkeling van DorpsAccommodatiePlannen (DAP) te stimuleren.
- Verbinding tussen Spirato en VKKL is zowel op bestuurlijk als op uitvoerend niveau aanwezig wat samenwerken vanzelfsprekend maakt.
- Provinciale organisaties zoals Bisdome Roermond, Huis van de Sport, Scouting en Jong Nederland
- Met gemeenten in gesprek over problematiek gemeenschapsaccommodaties.
- Met ondersteuningsorganisaties voor gemeenschapsaccommodaties in andere provincies wordt kennis uitgewisseld en worden landelijke projecten opgezet zoals het project "Meer dan Stenen".
- Landelijk coördinatoren overleg gemeenschapsaccommodaties.

Projectlijn: Duurzame dorpen en (nieuwe) financieringsvormen

We zien een ontwikkeling naar ondernemende gemeenschappen. Gemeenschappen die op zoek gaan naar duurzame oplossingen, niet omdat de overheid dat wil, maar omdat ze dat zelf willen. Ze zijn op zoek naar nieuwe vormen van organisatie en financiering. Dorpen zijn niet meer de woon- en werkdorpen op het platteland zoals dat vroeger was. Wel zien we meer bedrijvigheid vanuit huis in de kleine dorpen. Een goede breedbandverbinding in de kleine kernen alsook in het buitengebied is daarbij van groot belang. Werken vanuit huis biedt de mogelijkheid om werk te combineren met (mantel)zorgtaken en vrijwilligerswerk. Daarnaast draagt het bij aan een beter milieu.

Een aantal dorpen in Limburg is gestart met de oprichting van gemeenschapsfondsen waarmee geld wordt gegenereerd voor de financiering van de initiatieven in het belang van de verbetering van de leefbaarheid en duurzaamheid. Dorpsbewoners willen geld nalaten aan het dorp of legaten schenken. Door de oprichting van een gemeenschapsfonds is dat mogelijk, zonder dat veel successierechten moeten worden betaald.

In Nederland wordt op dit moment ook ervaring opgedaan met maatschappelijk aanbesteden². De essentie van maatschappelijk aanbesteden is dat maatschappelijke opgaven worden belegd ("aanbesteedt") in de samenleving. Inwoners, bedrijven en instellingen weten vaak zelf het beste wat er beter kan in het dorp en hoe dit gerealiseerd kan worden. Bij maatschappelijk aanbesteden wordt een beroep gedaan op de professionaliteit, betrokkenheid, creativiteit en innovatiekracht van (coalities van) maatschappelijke partners, bedrijven, verenigingen en bewoners bij het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Oplossingen op deze manier tot stand gekomen sluiten vaak beter aan bij de wensen en vragen van bewoners en zijn vaak ook kostenbesparend.

Ondernemers zoeken naar mogelijkheden om uiting te geven aan hun maatschappelijke betrokkenheid. In tijden van economische krimp wegen ondernemers heel bewust af waarin ze investeren. Tijdens de bijeenkomsten van het Kracht in Limburg Café werd dit nog eens benadrukt. Ondernemers ontvangen graag een wederdienst en willen "ontzorgd" worden (het mag ook iets opleveren!).

Een nieuwe trend om geld te genereren voor initiatieven is Crowdfunding. Mensen in het dorp of daarbuiten kunnen geld investeren in een initiatief.

² www.maatschappelijk.aanbesteden.nl en platforms zoals www.wijkengids.nl, www.wijkonderneming.nl, www.bouwstenenvoorsociaal.nl, www.tijdvoorsamen.nl en www.krachtinnl.nl

De continuïteit en duurzaamheid van de verschillende initiatieven wordt door deze nieuwe vormen van financiering en het genereren van financiële middelen beter gewaarborgd.

Allerlei vormen van zelfbeheer ontstaan. 2012 was het jaar van de Coöperatie waarmee de algemene vergadering van de Verenigde Naties de coöperatieve ondernemingsvorm mondiaal in de schijnwerpers wilde plaatsen. Een bijna afgeschreven organisatievorm, die past bij de ontwikkeling van duurzame dorpen, is weer nieuw leven in geblazen. Bewonersorganisaties richten bijvoorbeeld energiecoöperaties op die, als tegenbeweging van de grote energiemaatschappijen, uitgaan van duurzame en groene energie. Via het netwerk duurzame dorpen worden de verschillende initiatieven in het brede kader van duurzaamheid zichtbaar. Deze interactieve website is nog in ontwikkeling en de VKKL sluit graag aan bij deze ontwikkeling.

Soorten activiteiten zijn:

- In beeld brengen van (nieuwe) financieringsvormen voor burgerinitiatieven, zoals gemeenschapsfondsen, maatschappelijk aanbesteden, crowdfunding, samenwerking met bedrijfsleven etc.
- Dorpen ondersteunen bij het opzetten van nieuwe financieringsvormen.
- Dorpen die initiatieven rond duurzaamheid willen ontplooiën begeleiden en verbinden met elkaar.
- Kennisontwikkeling betreffende oprichten en in stand houden van coöperaties.
- Kennisontwikkeling rond duurzaamheid en verspreiding daarvan onder andere door aan te sluiten bij en mede ontwikkelen van de website netwerk duurzame dorpen.
- Ontmoetingen organiseren tussen maatschappelijke organisaties en ondernemers; Limburglab en KrachtinLimburg café.

Communicatie en Informatie:

- Nieuwsbrieven.
- Ontmoetingen met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties met als thema hoe elkaar te versterken.
- Publicaties in Kleine Kernen Krant.
- Themabijeenkomsten.
- Dorpennetwerk Limburg.

Samenwerking:

- Milieufederatie Limburg.
- Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij (KNHM).
- Provincie.
- Landelijke Vereniging van Kleine Kernen (LVKK).
- Vereniging Kleine Kernen Brabant en Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE).
- Vereniging Kleine Kernen Friesland.

Projectlijn: Begeleiding van bewonersinitiatieven met kennis en kunde

De VKKL geeft uitvoering aan haar opdracht door in al haar contacten met maatschappelijke instellingen, verschillende overheden, bewonersorganisaties, bedrijfsleven en alle anderen die op haar pad komen naar verdieping te zoeken. Zo draagt zij bij aan de ontwikkeling van (wetenschappelijke) kennis en inzicht in processen van burgerkracht. Met name het ondersteunen van bewonersorganisaties vraagt veel inzet en specifieke deskundigheid van bestuurders, beroepskrachten en deskundige vrijwilligers. Dat deze inzet de afgelopen jaren tot resultaat heeft

geleid, is ontegenzeggelijk; “het heeft heel wat teweeggebracht”³, en het gaat nog steeds niet altijd vanzelf.

De VKKL ziet het als haar opdracht en verantwoordelijkheid om verder te gaan. Wetenschappers publiceren recentelijk rapporten over burgerkracht en zelfsturing. Deze onderwerpen zijn het thema van menig congres, symposium en conferentie; De VKKL heeft hiermee al geruime tijd ervaring opgedaan in de praktijk! Deze praktijkervaring is vaak de basis of het beginpunt van de verschillende onderzoeken, presentaties en publicaties. Vanuit de praktijk kan de VKKL input blijven leveren voor de wetenschappelijke vertalingen van de stromingen in de samenleving.

De kunst van de ondersteuning van bewonersinitiatieven schuilt erin, goed te kunnen inschatten wanneer krachtige ondersteuning nodig is en wanneer een klein zetje of juist even loslaten geboden zijn – en om daar vervolgens heel flexibel mee om te gaan. Onderzoekers (o.a. Tonkens en Verhoeven 2012) constateren dat maar weinig organisaties en professionals hiertoe in staat zijn. Overheidsfunctionarissen zijn eerder van een bepaalde ‘school’; zij geloven in een stijl van ruimte geven of juist van strakke begeleiding, terwijl schakelen tussen die twee de vereiste competentie is. Sociale activering van bewoners en hun gemeenschappen biedt de overheid nauwelijks de ruimte om terug te treden. Bewoners willen en moeten worden ondersteund, aangemoedigd of gewoon erkend voor hun inzet (ROB Loslaten in vertrouwen). De nieuwe professionaliteit (van ambtenaren en opbouwwerkers) hebben Oude Vrielink en Van de Wijdeven uitgewerkt in een typologie van vier vormen van ondersteuning:

1. De eerste is het aanvullen van burgerkracht: indien nodig de plannen van burgers aanscherpen of een duwtje in de juiste richting geven, waarbij met kracht wordt vermeden dat de professional het initiatief overneemt.
2. De tweede vorm is: initiatiefnemers empoweren, waarbij de professional zich ervoor inzet dat de potentie, kwaliteit en competentie van bewoners zo veel mogelijk tot hun recht komen.
3. De derde vorm betreft het institutioneel verbinden van initiatiefnemers met (formele) instanties die een initiatief vooruit kunnen helpen. Deze interventievorm blijft voor veel bewoners vaak onzichtbaar.
4. De laatste vorm van ondersteuning is de vitalisering van de gemeenschap, waarbij professionals zich inspanssen om buurtbewoners bij al bestaande initiatieven te betrekken of hen te activeren nieuwe initiatieven van de grond te trekken.

Oude Vrielink en Van de Wijdeven geven aan dat deze vierdeling beoogt om professionals weg te houden van de vaste drie valkuilen wanneer het initiatieven vanuit de samenleving betreft: het overvragen van vrijwilligers, het overnemen van het initiatief of het overspoelen van het initiatief met procedures en regels (zie ROB Loslaten in vertrouwen pag. 63).

De VKKL adviseert gemeenten over de processen van zelfsturende gemeenschappen en burgerinitiatieven. Zo brengt de VKKL haar kennis van en inzicht in zelfsturing in bij gemeenten en andere belangrijke partners van bewonersorganisaties. Daardoor verbetert het samenspel tussen overheid, maatschappelijke ondernemingen en bewonersorganisaties binnen de (lokale) gemeenschappen. Omdat veel gemeenten in Limburg (en daarbuiten) zoeken naar wegen om meer verantwoordelijkheid terug te leggen in de gemeenschap, wil de VKKL haar begeleidende rol naar gemeenten versterken. Daarbij kan o.a. samengewerkt worden met het vervolg van de Proeftuin Zelfsturing. Naast overheden geldt ook voor maatschappelijke ondernemingen dat zij, om nieuw vertrouwen te verwerven, opnieuw verbinding dienen te leggen met de horizontale publieke ruimte (zie ROB Loslaten in vertrouwen). Daartoe moeten maatschappelijke ondernemingen hun legitimering meer zoeken in het domein van de samenleving. Daar bevinden zich de belangrijkste belanghebbenden van maatschappelijke ondernemingen die daadwerkelijk invloed moeten krijgen.

³ “Het heeft heel wat teweeggebracht” Testament van ‘Leefbaarheid in De Peel’ december 1998

Die belanghebbenden zijn vooral degenen voor wie maatschappelijke ondernemingen hun publieke taken uitvoeren. Zij moeten een belangrijke stem in het beleid hebben omdat zij immers de publieke eigenaren van scholen, zorginstellingen en woningcorporaties zijn en daarom ook invloed behoren te hebben. Daarbij kan het helpen als de organisatievorm van de maatschappelijke instelling mogelijk maakt dat die belanghebbenden gemeenschap ervaren. De verenigingsvorm waarbij de huurders of ouders leden zijn, of een coöperatieve vorm waarin zij eerder als deelnemer dan als afnemer van een dienst worden gezien, nodigt daartoe uit. De VKKL verwacht dat maatschappelijke organisaties en bewonersinitiatieven elkaar in de toekomst nog meer ontmoeten in dorpscoöperaties en aanverwante organisatievormen. De VKKL investeert in die ontwikkeling, steeds vanuit het perspectief van de bewonersorganisaties.

Soorten activiteiten zijn:

- Ontwikkelen van een aanbod voor gemeenten om hun te ondersteunen in hun faciliterende rol naar burgerinitiatieven.
- Werven van vrijwillige procesbegeleiders en hen deskundigheidsbevordering bieden zodat zij competenties ontwikkelen conform de hiervoor genoemde principes (zie ook projectlijn 9).
- Dialoog met maatschappelijke ondernemingen over hun rol in relatie tot burgers.
- Input leveren voor wetenschappelijk onderzoek en publicaties.

Communicatie:

- Publicaties over de rol van de overheid in burgerinitiatieven.
- Website.
- Sociale media.

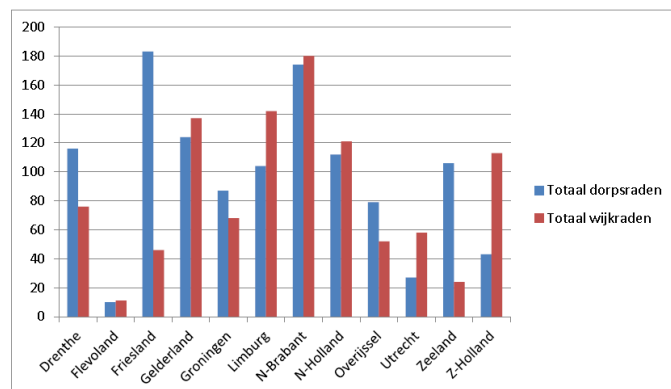
Samenwerking:

- Gemeenten.
- Vereniging Limburgse Gemeenten, Vereniging Nederlands Gemeenten.
- Proeftuin Zelfsturing.
- Ministerie BZK.
- Wetenschappers.

Projectlijn: Verbreding van de ondersteuningsstructuur voor bewonersorganisaties

De VKKL vindt het haar opdracht om in al haar activiteiten en contacten kennismakelaar, ondersteuner, belangenbehartiger en aanjager van initiatieven te zijn in het belang van het in stand houden en verbeteren van de leefbaarheid in de kleine kernen van het platteland. De VKKL onderzoekt de komende jaren of haar opdracht verbreed kan worden naar buurten en wijken in het stedelijk gebied. Daar vinden dezelfde bewegingen en veranderingen plaats als in de kleine kernen op het Limburgse platteland. Maatschappelijke ontwikkelingen en thema's uit hoofdstuk 2 zijn hier ook relevant. Uit het rapport Dorps en wijkraden in Nederland (ministerie BZK, april 2013) blijkt dat Limburg 142 wijkraden kent, naast 104 dorpsraden (zie tabel).

Figuur 2.4 Totaal aantal dorps- en wijkraden per provincie

Soorten activiteiten zijn:

De VKKL start een onderzoek om na te gaan welke ondersteuningsbehoeften er bij wijkraden in het stedelijk gebied zijn en in welke mate die al door andere organisaties ingevuld worden. Als uit dat onderzoek blijkt dat er behoefte is aan ondersteuning wordt in co-productie met wijk- en buurtraden door de VKKL een ondersteunings-aanbod ontwikkeld, waarbij tevens gelet wordt op mogelijkheden tot samenwerking met andere organisaties.

Communicatie:

- Publicatie onderzoek wijkraden Limburg
- Wijkraden meer betrekken in communicatiekanalen VKKL (website, Kleine Kernen Krant..)

Samenwerking:

- LSA
- Gemeenten
- Provincie

Projectlijn: Vrijwillige procesbegeleiders en geografische spreiding

De VKKL is op de eerste plaats een vrijwilligersorganisatie met vrijwillige bestuursleden en vrijwilligers in diverse werkgroepen voor het uitvoeren van verschillende taken. Daarnaast maakt de VKKL gebruik van professionele ondersteuning. In toenemende mate wordt de procesbegeleiding voor o.a. het maken van een DorpsOntwikkelingsPlan, dorpsdialogen met jongeren en bevolkingskrimp ook door vrijwilligers uitgevoerd. Veel mensen voelen zich betrokken bij leefbaarheidsvraagstukken in dorpen en wijken en zijn bereid hun vaardigheden belangeloos in te zetten. Voor het project van Burgerschap in Krimpregios (BiK) zijn acht vrijwillige procesbegeleiders opgeleid die vervolgens in de deelnemende pilotdorpen de dorpsdialoog hebben begeleid. Na afronding van deze pilot kunnen kennis en vaardigheden van deze vrijwilligers beschikbaar blijven voor activiteiten van de VKKL. De komende jaren investeert de VKKL in een team van vrijwillige procesbegeleiders. Dit is ook nodig omdat de ambities van de VKKL, in een geografisch groot gebied, niet alleen met inzet van beroepskrachten en de vrijwillige bestuursleden gerealiseerd kunnen worden. Deze verbreding van VKKL-medewerkers zorgt tevens voor een grotere betrokkenheid van buurtbewoners en leden en een voortdurende aanwas van nieuwe ideeën en activiteiten van de VKKL.

Soorten activiteiten zijn:

- Werven van vrijwillige procesbegeleiders, afkomstig uit heel Limburg, die beschikken over sociale- en gespreksbasisvaardigheden.
- Opzetten van een organisatiestructuur met vrijwillige procesbegeleiders (vrijwilligersovereenkomst, vrijwilligersvergoeding, WA en ongevallen verzekeringen enz.).
- Begeleiden en coachen van vrijwillige procesbegeleiders.
- Organiseren en uitvoeren van deskundigheid bevorderende activiteiten.
- Organiseren van ontmoetingen met team van vrijwillige procesbegeleiders.
- Opstellen van handboek 'leren door te doen'.

Communicatie:

- Kleine Kernen Krant, Website, Twitter en nieuwsbrieven; m.n. om successen te benoemen.
- Vrijwilligersbijeenkomsten.

Samenwerking:

- Vereniging Kleine Kernen Gelderland heeft ervaring met vrijwillige procesbegeleiders.
- Landelijke Vereniging Kleine Kernen.

- Overige maatschappelijke organisaties.

Projectlijn: Nieuwe en sociale media

De krachtige rol van nieuwe en sociale media biedt ongekende mogelijkheden voor het organiserend vermogen van burgers en maatschappelijke organisaties, ook voor de VKKL. De ontwikkelingen gaan razendsnel. Dorpsorganisaties zijn soms al actief op het terrein van sociale media en beschikken over een website waarmee ze dorpsbewoners informeren. Het gebruik van sociale media biedt vele kansen voor het proces van zelfsturende gemeenschappen, ook in het contact met jongeren in de gemeenschap en in de transitie van dorpsraden naar dorpsoverleggen. De expertise op dit terrein wordt de komende jaren verder doorontwikkeld en meer beschikbaar voor dorpsorganisaties, waarbij dorpsgemeenschappen kunnen leren van elkaars ervaringen. Ook de ontwikkeling van App's met bepaalde functionaliteiten wordt opgepakt om beter en effectiever te communiceren en te informeren. Het benutten van deze nieuwe mogelijkheden is niet altijd een kwestie van zelf nieuwe instrumenten ontwikkelen of toepassen, maar is vooral gericht op het aanspreken van mensen en groepen in de (Limburgse) samenleving die daar al mee bezig zijn.

Soorten activiteiten zijn:

- Onderzoeken van effectiviteit en verbeteren van communicatie en informatie middels nieuwe en sociale media en app's met hulp van stagiaires en studenten.
- Onderzoeken van mogelijkheden van Crowdsourcing; een digitale gemeenschap waar je een maatschappelijk vraagstuk neer kunt leggen met het verzoek om mee te denken over een oplossing
- Ondersteunen van dorpsorganisaties bij het ontwikkelen van interactieve communicatiemiddelen en dorpswebsite.
- LinkedIngroepen opzetten en beheren rondom thema's als zelfsturing, dorpscoöperaties, DOP en DAP, enz.
- Volgen van ontwikkelingen en deze vertalen naar mogelijkheden en kansen voor dorpen en wijken in het belang van het verbeteren van de leefbaarheid.

Communicatie en informatie:

- Via sociale media als facebook, twitter en LinkedIn
- Website
- Nieuwsbrieven
- Kleine Kernen Krant
- Workshops, themabijeenkomsten

Samenwerking:

- Opleidingsinstituten en universiteiten
- LVKK

4. ACTIVITEITEN TER VERSTERKING VAN DE ONDERSTEUNINGSSTRUCTUUR VOOR BEWONERSORGANISATIES

Naast de genoemde thematische projectlijnen richt de VKKL zich meer in het algemeen op het versterken van de ondersteuningsstructuur voor bewonersorganisaties. Daar horen ook de reguliere basisactiviteiten bij, die noodzakelijk zijn om de vereniging als organisatie optimaal te laten functioneren. De primaire opgave van de VKKL is het ondersteunen van bewonersorganisatie. De VKKL organiseert daarvoor bijeenkomsten waar dorpsorganisaties, maatschappelijke instellingen overheden en bedrijfsleven elkaar ontmoeten. Denk hierbij ook aan LimburgLab en Kracht in Limburg café. Ook worden bijeenkomsten georganiseerd waarbij er gelegenheid is om rondom een thema over wat speelt in de dorpen, de verdieping of verbinding te zoeken samen met anderen. De VKKL werkt vraag gestuurd én signalerend. Vraag gestuurd wil zeggen dat de VKKL vragen uit de dorpen en kleine kernen oppakt, begeleidt en ondersteunt, met als basis dat bewoners zelf in staat zijn om hun leefomgeving in te richten, bijvoorbeeld via de ontwikkeling en/of actualisatie van Dorps Ontwikkel Plannen. De VKKL constateert een toename van het aantal vragen waar bewoners mee aan de slag willen, ook in relatie tot de demografische transitie waarin Limburg voorop loopt. Alleen vraag gestuurd werken zou kunnen betekenen dat de VKKL slechts re-actief opereert. Daarom onderkent de VKKL ook een signalerende rol. Die rol komt tot uiting in het feit dat wij de belangrijkste maatschappelijke veranderingen en trends analyseren en in beeld brengen om ze vervolgens in te brengen in de dialoog met de bewonersorganisaties. Daardoor zijn bewonersorganisaties beter in staat om te anticiperen op de nieuwste ontwikkelingen.

De netwerksamenleving, met de krachtige rol van nieuwe en sociale media, biedt ongekende mogelijkheden voor het organiserend vermogen van burgers en maatschappelijke organisaties. Die bepalen de uiteindelijke vitaliteit van onze samenleving en laten zien hoeveel mogelijk is juist omdat de overheid geen bemoeienis heeft. De inbreng en inzet van mensen is nodig en gewenst; in de buurt, scholen, woningcorporaties, ziekenhuizen en sportverenigingen. De ROB geeft in haar advies Loslaten in vertrouwen ook een aantal aanbevelingen mee vanuit het perspectief van de burgers c.q. de bewonersorganisaties. De VKKL werkt al vanuit die aanbevelingen en wil die lijnen verder versterken. Het gaat om de volgende punten:

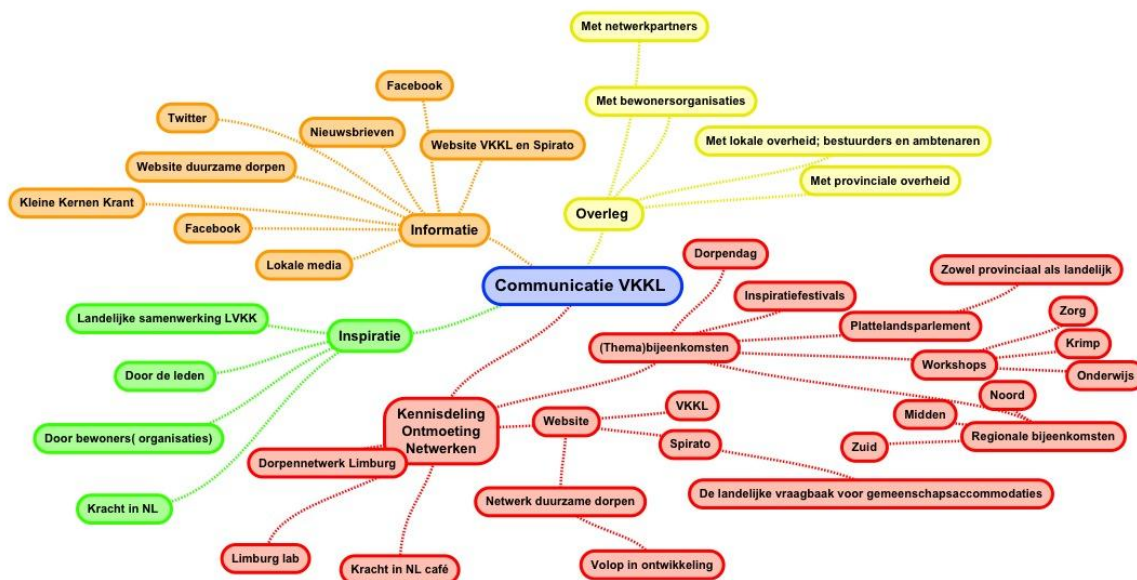
- Het verdient aanbeveling om initiatieven en ideeën eerst en vooral zonder de betrokkenheid van de overheid vorm te geven.
- Dat begint in de eerste plaats al bij de financiering. Een project dat niet afhankelijk is van overheidsfinanciering heeft zijn handen vrij om ook zonder de randvoorwaarden van die overheid te werk te gaan. Dat bevordert de creativiteit.
- Probeer niet het wiel opnieuw uit te vinden. Er gebeurt al heel veel in Nederland, goede kans dat een goed idee of een vergelijkbaar plan elders ook is komen boven drijven.
- Probeer draagvlak en steun te vinden voor goede ideeën. Hoe meer mensen mee gaan met een plan, hoe moeilijker het wordt om dat te negeren. Bovendien betekent draagvlak dat ook meer kennis wordt gegenereerd. Want de mensen die het plan steunen, hebben hun eigen specifieke kennis en ervaring die waarschijnlijk goed bruikbaar is. Zeker wanneer duidelijk wordt dat bepaalde kennis ontbreekt, is het raadzaam die bij anderen te zoeken.
- Geef niet op bij tegenslag.
- Denk niet dual in termen van zij van de overheid en wij van de samenleving. De publieke zaak is eerst en vooral van de samenleving en zijn leden. De overheid is het instrument van die samenleving om die publieke zaak vorm te geven. Niet door klakkeloos de wensen van (een

meerderheid van) de bevolking te volgen, wel door een besluitvormingsproces te ontwerpen en bewaken dat voldoet aan rechtstatelijke principes.

De organisatie VKKL bestaat uit iets minder dan 100 leden, 9 bestuursleden en een aantal vrijwillige procesbegeleiders. Voor de ondersteuning en uitvoerende werkzaamheden gaat de VKKL de samenwerking aan met o.a. Synthese, die een aantal beroepskrachten inzet, overwegend opbouwwerkers die werken vanuit de visie van zelfsturing. Er is sprake van een permanente groei van leden en groei van vraagstukken waar de inzet van de VKKL meerwaarde oplevert. Dit vraagt een grote inzet aan organisatie en coördinatie.

5. COMMUNICATIE EN KENNIS DELEN

Communiceren en kennis delen is een belangrijk onderdeel van de werkzaamheden van de VKKL. Dit gebeurt op een aantal manieren, meestal als vanzelfsprekend en integraal onderdeel van het dagelijks werk en tijdens ontmoetingen. Soms ook strak geregisseerd en georganiseerd. In onderstaande mindmap wordt getracht daar een beeld van te schetsen.

Figuur 2, mindmap communicatie VKKL

Een aantal instrumenten in dit kader worden nader uitgewerkt.

Kennisdeling, ontmoeting, netwerken

1. Bijeenkomsten:

Regelmatig worden inspirerende bijeenkomsten georganiseerd, provinciaal en in regio's, rondom thema's, zoals zorg, krimp en onderwijs. Het doel van deze bijeenkomsten is:

- Inspireren: door middel van presentaties en pitches die aanzetten tot dialoog
- Netwerken: kennis en ideeën uitwisselen, verbindingen leggen en samenwerkingsrelaties aangaan
- Leren van elkaar: concrete workshop over actuele thema's met ruimte voor verdieping
- Discussie: actuele thema's belichten, toekomst gericht, dialoog ook tussen politiek en initiatiefnemers

2. LimburgLab

In 2011 zijn 22 maatschappelijke organisaties en andere instanties die zich bezig houden met de leefbaarheid op het Limburgse platteland een traject van nadere kennismaking en samenwerking gestart. Dit heeft o.a. geresulteerd in de manifestatie LimburgLab met 340 deelnemers.

Een proces van samenwerking is geboren!

Na deze manifestatie zijn de deelnemers elkaar blijven ontmoeten. Dit heeft geleid tot nieuwe allianties en nieuwe ideeën. Afgesproken is om ook in 2014 weer een nieuwe manifestatie te organiseren.

LimburgLab is daarmee een samenwerking van (maatschappelijke) organisaties die bijdragen aan de leefbaarheid in de Limburgse dorpen en wijken, door op provinciaal niveau verbindingen te zoeken en samen te werken waardoor een breed netwerk van allerlei initiatieven ontstaat van onderop. LimburgLab stimuleert, inspireert en faciliteert deze initiatieven van onderop door mensen bij elkaar te brengen en uitwisseling en samenwerking te stimuleren.

3. Plattelands Parlement

De VKKL wil met het Plattelands Parlement de leden van dorpsraden in contact brengen met de leden van Provinciale Staten, zodat ze elkaar kunnen informeren over hun activiteiten, hun problemen en hun ideeën. Hiervoor wordt één keer per 2 jaar een grote manifestatie georganiseerd door de VKKL. Eén keer per 2 jaar organiseert de landelijke Vereniging van Kleine Kernen een bijeenkomst met de parlementariërs in Den Haag.

4. Kracht in Limburg - Café

Tijdens de bijeenkomst "Kracht van maatschappelijke coalities" op 15 november 2012 in het Gouvernement Maastricht, is het initiatief geboren om een bijeenkomst voor Maatschappelijke Organisaties en bedrijfsleven te organiseren onder de titel Kracht in Limburg - Café. De aanleiding lag in de constatering dat maatschappelijke organisaties connectie zouden moeten maken met het bedrijfsleven en andersom. De oproep aan organisaties om dit vraagstuk op te pakken leidde tot 23 personen die mee wilden investeren in de vraag: "Hoe maak je als maatschappelijke organisatie contact met het bedrijfsleven?" 18 Organisaties zijn daadwerkelijk aan de slag gegaan met het leertraject. 4 organisaties hebben de ontwikkelingen per mail gevolgd. Kracht in NI, Schakel BV en Stichting Maatschappelijke Projecten Maastricht hebben een adviesrol vervuld.

Een verslag van deze bijeenkomsten wordt gepubliceerd.

De VKKL heeft aangegeven graag mee te willen werken aan een vervolg op deze bijeenkomsten.

Informeren

1. De Kleine Kernen Krant:

Een aantal keren per jaar (het streven is 4 x) wordt de kleine kernen krant uitgegeven met daarin veel informatie over wat er gebeurt in de dorpen. Daarnaast ook aankondigingen van bijeenkomsten en verdiepingen op onderwerpen. De Kleine Kernen Krant wordt graag gelezen door onze leden en door overige belangstellenden. De komende tijd wordt gezien hoe de frequentie van de Kleine Kernen Krant zich verhoudt tot de ontwikkeling van de digitale informatievoorziening via nieuwsbrieven en publicaties op de website.

2. Nieuwsbrieven

De VKKL levert haar bijdrage aan de nieuwsbrief Kennisplatformbewoners editie Limburg.

3. De website

Zowel de Website van VKKL als van Spirato worden actueel gehouden en dienen als informatiemiddel voor leden en belangstellenden.

Aansluiting wordt gezocht met netwerk duurzamedorpen.nl.

4. Sociale media en andere digitale middelen

De VKKL wil haar communicatie middels sociale media krachtig uitbouwen. Een eerste begin is gemaakt met het gebruik van Twitter en Facebook, maar de mogelijkheden gaan veel verder. Daarbij kunnen sociale media gebruikt worden om kennis te delen, dialoog te voeren, diensten uit te wisselen, gezamenlijke activiteiten op te zetten etc.

6. DE MEERJAREN BEGROTING 2014-2016

De VKKL is een vrijwilligersorganisatie die gebruik maakt van professionele ondersteuning voor de ontwikkeling en uitvoering van werkzaamheden zoals beschreven in de projectlijnen en basisactiviteiten. De VKKL beschikt niet over eigen personeel noch huisvesting. Dit heeft tot gevolg dat geen financiële reserves hoeven worden opgebouwd omdat de VKKL geen langlopende verplichtingen is aangegaan. Jaarlijks wordt aan de hand van het activiteitenprogramma en de goedgekeurde begroting een dienstverleningsovereenkomst afgesloten. Dat gebeurt tot nu toe met de welzijnsinstelling Synthese. De jaarafspraken omvatten een totaalpakket van personele inzet, secretariële en administratieve ondersteuning, automatisering en huisvesting van het secretariaat en het bestuur. In de afspraken wordt vastgelegd hoeveel capaciteit voor welk project beschikbaar is. Deze dienstverleningsovereenkomst vormt veruit de grootste kostenpost van de VKKL. Daarnaast bestaan de uitgaven uit activiteitenkosten voor onder andere (regionale) bijeenkomsten, plattelandsparlementen, werkconferenties, druk- en portokosten, publicaties, vergaderkosten en kosten accountant.

De inkomsten van de VKKL bestaan uit subsidies van de Provincie Limburg, de Rijksoverheid, gemeenten, abonnementsgelden van de leden, sponsors en particuliere fondsen.

De subsidie van de Provincie Limburg is de belangrijkste pijler onder de begroting van de VKKL. Voor de projectmatige activiteiten zoekt de VKKL naar aanvullende financiering in de vorm van fondswerving, sponsoring en cofinanciering.

Via de Landelijke Vereniging van Kleine Kernen zijn middelen beschikbaar van het ministerie van BZK voor specifieke projecten in het kader van o.a. zorg en krimp.

Onderstaand is een indicatie gegeven van de kosten die gemaakt moeten worden om uitvoering te geven aan het ambitieuze meerjarenbeleidsplan van de VKKL over de periode tot 2016. Op basis van een jaarlijks activiteitenplan worden de kosten per jaar nader gespecificeerd.

Ook is een indicatie gegeven van de benodigde inkomsten en de verwerving daarvan.

Indicatie van de kosten:

	Thema	Activiteiten (zowel in kader van projectlijnen als regulier)	Kostenraming
1	Maatschappelijke en demografische ontwikkelingen	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning bieden bij opstellen en/of actualiseren van dorpsontwikkelplannen en/of dorpsvisies • Ondersteuning bieden aan beweging van onderop bij het aan de slag gaan met problemen en vragen die zich voordoen, door bewoners(organisaties) • Projectlijn Burgerschap in Krimpregio's <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ontwikkelen en beschikbaar stellen van kennis over de demografische ontwikkeling op dorpsniveau, o.a. door bewerking van de bevolkingsprognoses op de website www.vanmeernaarbeter.nl. ➤ De dialoog in het dorp over het begeleiden van de demografische ontwikkeling ondersteunen. ➤ Actualiseren Handleiding voor dorpsontwikkelingsplannen. ➤ Uitgave boekje Burgerschap in krimpregio's (samen met LVKK). ➤ Vrijwillige procesbegeleiders werven, trainen, begeleiden en coachen. ➤ Ondersteunen van dorpsorganisaties bij het opstellen of actualiseren van hun dorpsontwikkelplan(DOP). ➤ Proces van bewustwording versnellen over de gevolgen van krimp, vergrijzing en ontgroening op de leefbaarheid in de kleine kernen bij dorpsbewoners, gemeenten en maatschappelijke organisaties. 	<p>€ 60.000</p> <p>€ 45.000</p> <p>€ 90.000</p>
			€ 195.000
2	Zelfsturing en bewonersinitiatieven	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteunen van bewonersorganisaties en initiatiefgroepen • Verbinden van dorpen en bewonersorganisaties rondom dezelfde thema's en vragen, door het organiseren van (regionale) themabijeenkomsten • Ondersteunen van de beweging van dorpsraad naar dorpsoverleg • Participatie in de proeftuin zelfsturing • Bijdrage leveren aan deskundigheidsbevordering opbouwwerker Zelfsturing • Projectlijn Begeleiding van bewonersinitiatieven met kennis en kunde <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ontwikkelen van een aanbod voor gemeenten om hun te ondersteunen in hun faciliterend rol naar burgerinitiatieven. ➤ Werven van vrijwillige procesbegeleiders en hen deskundigheidsbevordering bieden zodat zij competenties ontwikkelen conform de hiervoor genoemde principes (zie ook projectlijn 9). ➤ Dialoog met maatschappelijke ondernemingen over hun rol in relatie tot burgers. ➤ Input leveren voor wetenschappelijk onderzoek en publicaties. 	<p>€ 60.000</p> <p>€ 70.000</p> <p>€ 15.000</p> <p>€ 10.000</p> <p>€ 15.000</p> <p>€ 30.000</p>

			€ 200.000
3	Sociale cohesie; gemeenschapsontwikkeling in nieuwe tijden	<ul style="list-style-type: none"> • Ontmoetingen organiseren tussen bedrijven, Maatschappelijke organisaties en overheid, door het mede organiseren van LimburgLab en Kracht in Limburg Café • Participeren in Kracht in NL • Projectlijn Zorgen doe je samen <ul style="list-style-type: none"> ➢ Methodiek ontwikkelen voor het opzetten van een dagvoorziening of coöperatie. ➢ Opzetten en delen van netwerken van zorginitiatieven. ➢ Themabijeenkomsten en ontmoetingen organiseren. ➢ (Vrijwillige) procesbegeleiders werven, trainen begeleiden en coachen. ➢ Kennis en ervaring van Platform zorg coöperaties verder ontsluiten. ➢ Participeren in provinciale werkgroepen rondom gezondheid en zorg. ➢ Gezamenlijk agendabeheer van activiteiten in dit kader. ➢ Bestuurlijk overleg en afstemming in genoemd Platform. ➢ Ontwikkelen van digitaal en interactief vraag en antwoordsysteem. • Projectlijn vervoer en mobiliteit <ul style="list-style-type: none"> ➢ Inventariseren en opsporen van ideeën openbaar vervoer op maat in de kleine kernen. ➢ Participatie in de ambtelijke provinciale werkgroep. ➢ Afstemmen met de leden van de VKKL over de voortgang van het aanbestedingstraject. ➢ Dorpen waar initiatieven ontstaan ondersteunen en verbinden met elkaar. • Projectlijn Wilde plannen <ul style="list-style-type: none"> ➢ Ontwikkelen van Wilde Plannen Toolkit waarin bevindingen uit de pilot gepresenteerd worden in de vorm van concrete methodieken, werkvormen en tips en tricks. ➢ Toepassen van de Toolkit in de dorpen die op zoek zijn naar verbeteringen in het contact met hun jongeren. ➢ Ontmoetingen rondom dit thema. ➢ Vrijwilligers werven, trainen, begeleiden en coachen die ingezet kunnen worden als procesbegeleider in dit kader. • Projectlijn verbreding van de ondersteuningsstructuur voor bewonersorganisaties. <ul style="list-style-type: none"> ➢ De VKKL start een onderzoek om na te gaan welke ondersteuningsbehoeften er bij wijkraden in het stedelijk gebied zijn en in welke mate die al door andere organisaties ingevuld worden. Als uit dat onderzoek blijkt dat er behoefte is aan ondersteuning wordt in co-productie met wijk- en buurtraden door de VKKL een ondersteunings-aanbod ontwikkeld, waarbij tevens gelet wordt op mogelijkheden tot samenwerking met andere organisaties. 	<p>€ 6.000</p> <p>€ 6.000</p> <p>€ 120.000</p> <p>€ 8.000</p> <p>€ 60.000</p> <p>€ 15.000</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Projectlijn vrijwillige procesbegeleiders en geografische spreiding <ul style="list-style-type: none"> ➤ Werven van vrijwillige procesbegeleiders, afkomstig uit heel Limburg, die beschikken over sociale- en gespreksbasisvaardigheden. ➤ Opzetten van een organisatiestructuur met vrijwillige procesbegeleiders (vrijwilligersovereenkomst, vrijwilligersvergoeding, WA en ongevallen verzekeringen enz.). ➤ Begeleiden en coachen van vrijwillige procesbegeleiders. ➤ Organiseren en uitvoeren van deskundigheid bevorderende activiteiten. ➤ Organiseren van ontmoetingen met team van vrijwillige procesbegeleiders. ➤ Opstellen van handboek 'leren door te doen'. 	€ 80.000
			€ 295.000
4	(Sociale) duurzaamheid	<ul style="list-style-type: none"> • Projectlijn DorpsAccommodatiePlannen en Maatschappelijk vastgoed <ul style="list-style-type: none"> ➤ Samen met Spirato een werkwijze beschrijven om te komen tot een Dorps Accommodatie Plan. ➤ Pilots opzetten voor het toetsen van de werkwijze. ➤ Opzetten project leegstand kerken. ➤ Samen met Spirato intermediair zijn tussen besturen van gemeenschapsaccommodaties en gemeentelijke organisaties. • Projectlijn Duurzame dorpen en (nieuwe) financieringsvormen <ul style="list-style-type: none"> ➤ In beeld brengen van (nieuwe) financieringsvormen voor burgerinitiatieven, zoals gemeenschapsfondsen, maatschappelijk aanbesteden, crowdfunding, samenwerking met bedrijfsleven etc. ➤ Dorpen ondersteunen bij het opzetten van nieuwe financieringsvormen. ➤ Dorpen die initiatieven rond duurzaamheid willen ontplooiën begeleiden en verbinden met elkaar. ➤ Kennisontwikkeling betreffende oprichten en in stand houden van coöperaties. ➤ Kennisontwikkeling rond duurzaamheid en verspreiding daarvan onder andere door aan te sluiten bij en mede ontwikkelen van de website netwerk duurzame dorpen. ➤ Ontmoetingen organiseren tussen maatschappelijke organisaties en ondernemers; Limburglab en KrachtinLimburg café. 	<p>€ 30.000</p> <p>€ 70.000</p>
			€ 100.000
5	Nieuw instrumentarium en technologie	<ul style="list-style-type: none"> • Projectlijn Nieuwe en sociale media <ul style="list-style-type: none"> ➤ Onderzoeken van effectiviteit en verbeteren van communicatie en informatie middels nieuwe en sociale 	€ 35.000

		<p>media en app's met hulp van stagiaires en studenten.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Onderzoeken van mogelijkheden van Crowdsourcing; een digitale gemeenschap waar je een maatschappelijk vraagstuk neer kunt leggen met het verzoek om mee te denken over een oplossing ➤ Ondersteunen van dorpsorganisaties bij het ontwikkelen van interactieve communicatiemiddelen en dorpswebsite. ➤ LinkedIn-groepen opzetten en beheren rondom thema's als zelfsturing, dorpscoöperaties, DOP en DAP, enz. ➤ Volgen van ontwikkelingen en deze vertalen naar mogelijkheden en kansen voor dorpen en wijken in het belang van het verbeteren van de leefbaarheid. 	
			€ 35.000
6	Overige activiteiten (regulier en basisactiviteiten)	<ul style="list-style-type: none"> • Coördinatie en organisatie van de VKKL <ul style="list-style-type: none"> ➤ Coördinatie en organisatie van leden, bestuur, beroepskrachten, vrijwilligers ➤ Bijeenkomsten en ontmoetingen organiseren zoals regiobijeenkomsten en Algemene Leden Vergadering ➤ Landelijke vereniging Kleine Kernen Nederland en coördinatoren overleg Gemeenschapsaccommodaties ➤ Projectcoördinatie ➤ Kleine Kernen Krant ➤ Nieuwsbrieven ➤ Website ➤ Informatie en advies geven en vraagbaak zijn ➤ Plattelandsparlement ➤ Secretariaat en (financiële) administratie (accountant) ➤ Overleg en afvaardiging samenwerkingspartners en Landelijke Vereniging van Kleine Kernen 	€ 225.000
			€ 225.000
		Totaal meerjarenbegroting 2014-2015-2016	€ 1.050.000

Indicatie van de inkomsten 2014 t/m 2016:

(subsidiërende) organisatie en overige bronnen van inkomsten		
1	Provincie Limburg	€ 770.000*
2	Contributie Leden VKKL	€ 15.000
3	Bijdrage gemeenten voor uitvoering van specifieke opdrachten	€ 15.000
4	Rijksoverheid	€ 50.000
5	Fondsenwerving en/of sponsors en/of eigen bijdrage van deelnemers	€ 200.000
	Totaal meerjarenbegroting 2014-2015-2016	€ 1.050.000

*De VKKL realiseert zich dat, door de presentatie van dit ambitieuze meerjarenbeleidsplan, het bedrag verdeeld over 3 jaar hoger is dan de ontvangen subsidie in 2013.

7. LIJST MET AFKORTINGEN

App	Applicatie, software waarmee gebruiker bepaalde taken uit kan voeren
BiK	Burgerschap in Krimpregio's
DAP	Dorpsaccommodatieplan
DOP	Dorpsontwikkelplan
KBO	Katholieke Bond van Ouderen
KNHM	Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij
KPJ	Katholieke Plattelands Jongeren
LSA	Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken
LVKK	Landelijke Vereniging Kleine Kernen
Ministerie van BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
OV	Openbaar Vervoer
RMO	Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling
ROB	Raad voor het openbaar bestuur
ROL	Reizigers Overleg Limburg
SMART	S pecifiek, M eetbaar, A ceptabel, R ealistisch, T ijdgebonden
SRE	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
VKKL	Vereniging Kleine Kernen Limburg
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WRR	Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid